गवार्थे ब्राह्मणार्थे च Pt. 1. 420; मदर्थे त्यक्तजीविताः Bg. 1. 9; (c) सुखार्थाय Pt. 4. 18; प्रत्याख्याता मया तत्र नलस्यार्थाय देवताः Nala. 13. 19; ऋतुपर्णस्य चार्थाय 23. 9. –2 Cause, motive, reason, ground, means; अलुप्तश्च मुनेः क्रियार्थः R. 2. 55 means or cause; अतोऽर्थात् Ms. 2. 213. –3 Meaning, sense, signification, import; अर्थ is of 3 kinds:— वाच्य or expressed, लक्ष्य or indicated (secondary), and व्यङ्ग्य or suggested; तद्दोषौ शब्दार्थौ K. P. 1; अर्थो वाच्यश्च लक्ष्यश्च व्यङ्ग्यश्चेति त्रिधा मतः S. D. 2; वागर्थाविव R. 1. 1; अवेक्ष्य धातोर्गमनार्थमर्थवित् 3. 21. –4 A thing, object, substance; लक्ष्मणोऽर्थं ततः श्रुत्वा Rām. 7. 46. 18; अर्थो हि कन्या परकीय एव Ś. 4. 22; that which can be perceived by the senses, an object of sense; इन्द्रिय° H. 1. 146; Ku. 7. 71; R. 2. 51; न निर्बद्धा उपसर्गा अर्थान्निराहुः Nir.; इन्द्रियेभ्यः परा ह्यर्था अर्थेभ्यश्च परं मनः Kath. (the objects of sense are five: रूप, रस, गन्ध, स्पर्श and शब्द); शब्दः स्पर्शो रसो गन्धो रूपं चेत्यर्थजातयः Bhāg. 11. 22. 16. –5 (a) An affair, business, matter, work; प्राक् प्रतिपन्नोऽयमर्थोऽङ्गराजाय Ve. 3; अर्थोऽयमर्थान्तरभाव्य एव Ku. 3. 18; अर्थोऽर्थानुबन्धी Dk. 67; सङ्गीतार्थः Me. 66 business of singing *i. e.* musical concert (apparatus of singing); सन्देशार्थाः Me. 5 matters of message, *i. e.* messages; (b) Interest, object; स्वार्थसाधनतत्परः Ms. 4. 196; द्वयमेवार्थसाधनम् R. 1. 19; 2. 21; दुरापेऽर्थे 1. 72; सर्वार्थचिन्तकः Ms. 7. 121; मालविकायां न मे कश्चिदर्थः M. 3 I have no interest in M. (c) Subject-matter, contents (as of letters &c.); त्वामवगतार्थं करिष्यति Mu. 1 will acquaint you with the matter; उत्तरोऽयं लेखार्थः *ibid.*; तेन हि अस्य गृहीतार्था भवामि V. 2 if so I should know its contents; ननु परिगृहीतार्थोऽस्मि कृतो भवता V. 5; तया भवतोऽविनयमन्तरेण परिगृहीतार्था कृता देवी M. 4 made acquainted with; त्वया गृहीतार्थया अत्रभवती कथं न वारिता 3; अगृहीतार्थे आवाम् Ś. 6; इति पौरान् गृहीतार्थान् कृत्वा *ibid.* –6 Wealth, riches, property, money (said to be of 3 kinds: शुक्ल honestly got; शबल got by more or less doubtful means, and कृष्ण dishonestly got;) त्यागाय संभृतार्थानाम् R. 1. 7; धिगर्थाः कष्टसंश्रयाः Pt. 1. 163; अर्थानामर्जने दुःखम् *ibid.*; यस्यार्थास्तस्य मित्राणि 1. 3; तेषामर्थे नियुञ्जीत शूरान् दक्षान् कुलोद्गतान् Ms. 7. 62. –7 Attainment of riches or worldly prosperity, regarded as one of the four ends of human existence, the other three being धर्म, काम and मोक्ष; with अर्थ and काम, धर्म forms the well-known triad; cf. Ku. 5. 38; अप्यर्थकामौ तस्यास्तां धर्म एव मनीषिणः R. 1. 25. –8 (a) Use, advantage, profit, good; तथा हि सर्वे तस्यासन् परार्थैकफला गुणाः R. 1. 29 for the good of others; अर्थानर्थावुभौ बुद्ध्वा Ms. 8. 24 good and evil; क्षेत्रिणामर्थः 9. 52; यावानर्थ उदपाने सर्वतः संप्लुतोदके Bg. 2. 46; also व्यर्थ, निरर्थक q. v. (b) Use, want, need, concern, with instr.; कोऽर्थः पुत्रेण जातेन Pt. 1 what is the use of a son being born; कश्च तेनार्थः Dk. 59; कोऽर्थस्तिरश्चां गुणैः Pt. 2. 33 what do brutes care for merits; Bh. 2. 48; योग्येनार्थः कस्य न स्याज्जनेन Ś. 18. 66; नैव तस्य कृतेनार्थो नाकृतेनेह कश्चन Bg. 3. 18; यदि प्राणैरिहार्थो वो निवर्तध्वम् Rām. को नु मे जीवितेनार्थः Nala. 12. 65. –9 Asking, begging; request, suit, petition. –10 Action, plaint (in law); अर्थं विरागाः पश्यन्ति Rām. 2. 100. 58; असाक्षिकेषु त्वर्थेषु Ms. 8. 109. –11 The actual state, fact of the matter; as in यथार्थ, अर्थतः, °तत्त्वविद्, यदर्थेन विनामुष्य पुंस आत्मविपर्ययः Bhāg. 3. 7. 10. –12 Manner, kind, sort. –13 Prevention, warding off; मशकार्थो धूमः; prohibition, abolition (this meaning may also be derived from 1 above). –14 Price (perhaps an incorrect form for अर्घ). –15 Fruit, result (फलम्). तस्य नानुभवेदर्थं यस्य हेतोः स रोपितः Rām. 6. 128. 7; Mb. 12. 175. 5. –16 N. of a son of धर्म. –17 The second place from the लग्न (in astr.). –18 N. of Viṣṇu. –19 The category called अपूर्व (in पूर्वमीमांसा); अर्थं इति अपूर्वं ब्रूमः। ŚB. on MS. 7. 1. 2. –20 Force (of a statement or an expression); अर्थाच्च सामर्थ्याच्च क्रमो विधीयते। ŚB. on MS. 5. 1. 2. [अर्थात् = by implication]. –21 The need, purpose, sense; व्यवधानादर्थो बलीयान्। ŚB. on MS. 6. 4. 23. –22 Capacity, power; अर्थाद्वा कल्पनैकदेशत्वात्। Ms. 1. 4. 30 (where Śabara paraphrases अर्थात् by सामर्थ्यात् and states the rule: आख्यातानामर्थं ब्रुवतां शक्तिः सहकारिणी।), cf. अर्थोऽभिधेयरैवस्तुप्रयोजननिवृत्तिषु। मोक्षकारणयोश्च ...... Nm.

–Comp. **–अतिदेशः** Extension (of gender, number &c.) to the objects (as against words), *i. e.* to treat a single object as though it were many, a female as though it were male. (तन्त्रवार्त्तिक 1. 2. 58. 3; 6. 3. 34. 7). **–अधिकारः** charge of money, office of treasurer °रे न नियोक्तव्यौ H. 2. **–अधिकारिन्** *m.* a treasurer, one charged with financial duties, finance minister. **–अनुपपत्तिः** *f.* The difficulty of accounting for or explaining satisfactorily a particular meaning; incongruity of a particular meaning (तन्त्रवार्त्तिक 4. 3. 42. 2). **–अनुयायिन्** *a.* Following the rules (शास्त्र); तत्त्रिकालहितं वाक्यं धर्म्यमर्थानुयायि च Rām. 5. 51. 21. **–अन्वेषणम्** inquiry after a matter. **–अन्तरम्** 1 another or different meaning. –2 another cause or motive; अर्थोऽयमर्थान्तरभाव्य एव Ku. 3. 18. –3 a new matter or circumstance, new affair. –4 opposite or antithetical meaning, difference of meaning. °न्यासः a figure of speech in which a general proposition is adduced to support a particular instance, or a particular instance, to support a general proposition; it is an inference from particular to general and *vice versa*; उक्तिरर्थान्तरन्यासः स्यात् सामान्यविशेषयोः। (1) हनूमानब्धिमतरद् दुष्करं किं महात्मनाम्॥ (2) गुणवद्वस्तुसंसर्गाद्याति नीचोऽपि गौरवम्। पुष्पमालानुषङ्गेण सूत्रं शिरसि धार्यते Kuval.; cf. also K. P. 10 and S. D. 709. (Instances of this figure abound in Sanskrit literature, especially in the works of Kālidāsa, Māgha and Bhāravi). **–अन्वित** *a.* 1 rich, wealthy. –2 significant. **–अभिधान** *a.* 1 That whose name is connected with the purpose to be served by it; अर्थाभिधानं प्रयोजनसम्बद्धमभिधानं यस्य, यथा पुरोडाशकपालमिति पुरोडाशार्थं कपालं पुरोडाशकपालम्। ŚB. on MS. 4. 1. 26. –2 Expression or denotation of the desired meaning (वार्त्तिक 3. 1. 2. 5). **–अर्थिन्** *a.* one who longs for or strives to get wealth or gain any object. अर्थार्थी जीवलोकोऽयम्। आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी Bg. 7. 16. **–अलंकारः** a figure of speech determined by and dependent on the sense, and not on